

N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Kemija za one koji hoće znati nešto više

Milan Sikirica

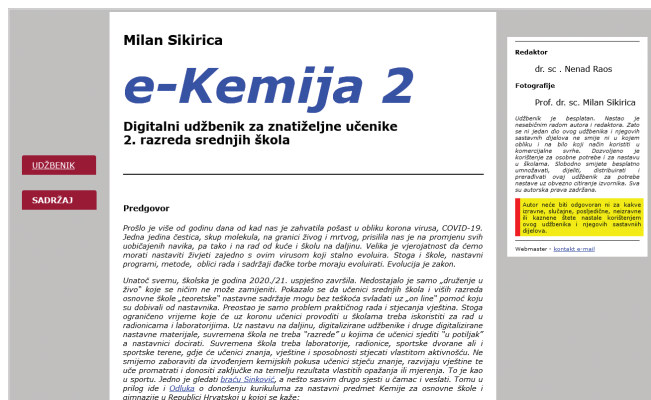
e-Kemija 2

digitalni udžbenik za znatiželjne učenike 2. razreda srednjih škola, 196 str., Zagreb, 2021.

U doba već davno propalog Sovjetskog Saveza, davno, davno prije kompjutorske ere, u "prvoj zemlji socijalizma" bilo je jedno vrlo popularno štivo koje se zvalo *samizdat*. Riječ je bila o knjigama koje nisu tiskane, nego su na razne, danas bi-smo rekli primitivne načine umnožavane, bilo šapirografom bilo karbon-papirom. U SSSR-u nije postojala cenzura, ne da se nije moglo otići u tiskaru i platiti za svoj račun tiskanje knjige, no ako je rukopis bio nepoćudan, ako je promicao "buržoaski" pogled na svijet i širio "reakcionarne" ideje, za njega se nije odobrio papir, koji je tada bio vrlo rijetka sirovina, što najbolje znamo mi koji smo u to doba čitali ruske knjige: sve su bile tiskane na "drvenjači", papiru u kojem je dobar dio celuloze bio zamijenjen fino izmrvljenim drvom, piljevinom.

Na te me davne dane podsjetio rukopis Milana Sikirice, umirovljenog profesora zagrebačkog Prirodoslovno-matematičkog fakulteta što sam ga u svojstvu redaktora (recenzenta, lektora, korektora, urednika...) na zamolbu autora pročitao. Riječ je o udžbeniku za 2. razred srednjih škola, pa se dobronamjernom čitatelju u glavi odmah javlja pitanje zašto taj udžbenik nije izišao u izdanju nekog od mnogih naših izdavačkih poduzeća koja se bave unosnim poslom izdavanja i distribucije udžbenika. Pitanje je tim više na mjestu što Milan Sikirica nije bilo tko, nego profesor kod kojeg su učili kemiju, i to baš nastavne predmete, mnoge generacije današnjih srednjoškolskih profesora. Stoga su za svakog dobronamjernog kompetencije profesora Sikirice neupitne. Pa opet je, kao u doba Sovjetskog Saveza, riječ o *samizdatu*, no potpomognutom modernom, računalnom tehnologijom. Je li se što drugo promijenilo? Jest: u Lijepoj našoj nitko te neće zbog onoga što si napisao mlatiti, ali ti neće ništa platiti!

Došli smo do bitnog, do novca. Autor je pisao, sređivao, doradivao i uređivao rukopis, a da za to nije dobio niti očekuje honorar. Kad se tome dodao i moj posao, za koji od autora nisam tražio materijalnu naknadu, ispada da smo nas dvojica i još jedan kolega, koji je implementirao dokument na mrežu, napravili posao koji bi u izdavačkoj kući radilo, uz autora, barem osmero ljudi (glavni urednik, likovni urednik, grafički dizajner, lektor, korektor, tri recenzenta) i za svoj posao bili plaćeni daleko više od onoga koliko posao stvarno vrijedi. Pa se sad dobronamjerni čitatelj pita: zašto je to tako, u čemu je kvaka?

U čemu je kvaka, može se zaključiti iz posljednjih rečenica teksta knjige, iz pogovora, koji ovdje prenosim u cijelosti:

Ovim udžbenikom nisu obuhvaćene dvije teme: doseg reakcije i kinetika kemijskih reakcija, jer se te teme pojavljuju u programu trećeg razreda. S druge strane u poglavlju o otopinama uključene su i koloidne otopine, koje se inače navode u programu četvrtog razreda. Nadalje, uz nastavne sadržaje o metalima obrađeni su temeljni pojmovi o kompleksnim spojevima, koji se u programu nigdje ne spominju. Posebna pozornost posvećena je siliciju i silikatima, kojih također nema u nastavnom programu, unatoč tomu što živimo u "silicijskom dobu" i što se to na kojem živimo sastoji od silicijevih spojeva. Posljedica je to raznih "reformi obrazovanja" kad je mineralogija priključena kemiji, a tvorcima nastavnih programa kemije nisu shvatili svoju zadaću.

Dakle, da sažmem rečeno te izvedem nužan zaključak iz autorove misli: udžbenik nije dobar jer obuhvaća kemiju šire od nastavnog programa. Stoga ne dolazi u obzir da bi Ministarstvo odobrilo udžbenik, a ako ga ne odobri, onda nijedna izdavačka kuća neće na sebe preuzeti rizik da ga izda. Nije baš da je riječ o papiru, ali...

Nije dobro da učenici uče "ono što im ne treba", možda bi mogli previše opteretiti svoje pametne glavice. Nije to dobro ni za nastavnike, jer bi mogli oboljeti na živce. No šalim se. Knjiga otvara "znatiželjnom učeniku", no i ambicioznom nastavniku drugačiji pogled na kemiju od onog koji vidi u udžbeniku iz kojeg učenik uči i po kojem nastavnik poučava. To su prije svega kemijski pokusi koji se lako mogu izvesti kako u školi tako i u kući, u kuhinji. Potom je tu mnogo primjera iz prakse, iz primjene kemije kako u proizvodnji tako i u životu. Naročitu vrijednost ovom digitalnom udžbeniku daju literaturni navodi, svi dostupni preko interneta, među kojima ima dosta i iz našeg časopisa, posebice iz rubrike "Kemija u nastavi". O ostalome ne bih govorio. Svatko koga zanima knjiga doajena naše kemijske nastave, profesora Milana Sikirice, može ju pronaći na adresi <http://prirodopolis.hr/e-kemija2/index.htm>.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr